

Miejsce na identyfikację szkoły

ARKUSZ PRÓBNEJ MATURY Z OPERONEM HISTORIA

POZIOM ROZSZERZONY

**LISTOPAD
2012**

Czas pracy: 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron (zadania 1.–21.). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie wszystkich zadań można otrzymać łącznie **50 punktów**.

Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

Część I (20 punktów)

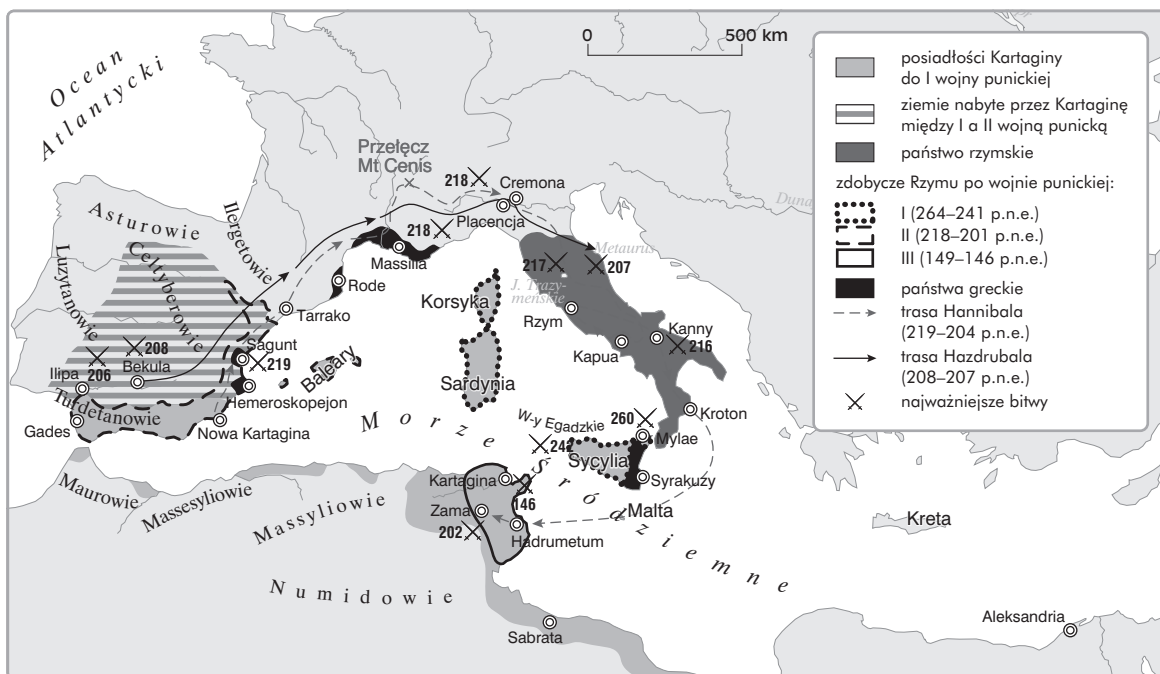
Zadanie 1. (1 pkt)

Uzupełnij tabelę, wpisując imiona starożytnych bogów rzymskich, którzy byli odpowiednikami podanych bogów greckich.

a)	Afrodyta	
b)	Ares	
c)	Dionizos	

Zadanie 2. (2 pkt)

Zapoznaj się z mapą i wykorzystując własną wiedzę, wykonaj polecenia.

a) Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli obok każdego zdania wpisz *prawda* lub *fałsz*.

A.	Przedstawione na mapie wojny Rzym toczył z Fenicjanami.	
B.	Pierwszą z wojen Rzym wygrał dzięki pomocy króla Epiru, Pyrrusa.	
C.	Druga i trzecia wojna to konflikty wygrane przez Rzym głównie dzięki umiejętnie rozegranym bitwom morskim.	

b) Zaznacz pasmo górskie, które przekroczył Hannibal, by zaatakować Italię.

Atlas, Alpy, Ardeny, Harc

Zadanie 3. (2 pkt)

Zapoznaj się z tekstem i wykorzystując własną wiedzę, wykonaj polecenia.

W imię świętej niepodzielnej Trójcy, Ja, Konrad, z bożego miłosierdzia książę [...] podaję do wiadomości, że z uwagi na nagrodę niebieską i zbawienie duszy mojej oraz dla obrony wiernych [...] nadałem Marii św. i braciom Zakonu Niemieckiego całe terytorium chełmińskie niepodzielnie ze wszystkimi przynależnościami od tego miejsca, gdzie Drwęca opuszcza granicę Prus, wzdłuż rzeki aż do Wisły, a Wisłę aż do Ossy i biegiem Ossy aż do granic Prus, na wieczyste posiadanie z całym pożytkiem i z wszelką wolnością.

Cyt. za: *Od Hammurabiego do Fukuyamy*, t. 1, oprac. D. Ostapowicz, S. Suchodolski, D. Szymikowski, Gdańsk 1999, s. 76.

a) Podaj pełne miano (imię i przydomek) wystawcy powyższego dokumentu i wiek, w którym wystawiono zacytowany akt.

b) Ustal, które wydarzenie miało miejsce na ziemiach polskich przed wystawieniem tego dokumentu, w trakcie i po jego wystawieniu. Wpisz do tabeli określenia: *przed*, *w trakcie* lub *po*.

	Wydarzenie	Określenie
A.	Koronacja Kazimierza Wielkiego	
B.	Rozbicie dzielnicowe	
C.	Wojna z Henrykiem V	

Zadanie 4. (1 pkt)

Przeczytaj definicję i zaznacz nazwę scharakteryzowanego ustroju politycznego.

Forma ustroju politycznego, charakterystyczna dla schyłkowego średniowiecza, związana z wyodrębnieniem się zróżnicowanych grup społecznych. Władza monarchy była w tym systemie ograniczona na rzecz jednej lub kilku grup społecznych. Zwykle były to: szlachta (rycerstwo) i duchowieństwo, rzadziej mieszczaństwo.

- a) Monarchia despotyczna
- b) Monarchia patrymonialna
- c) Monarchia stanowa
- d) Monarchia absolutna

Zadanie 5. (1 pkt)

Zapoznaj się z planem bitwy i nadaj mu tytuł. Powinien on zawierać nazwę wojny oraz miejsce i rok stoczenia bitwy.

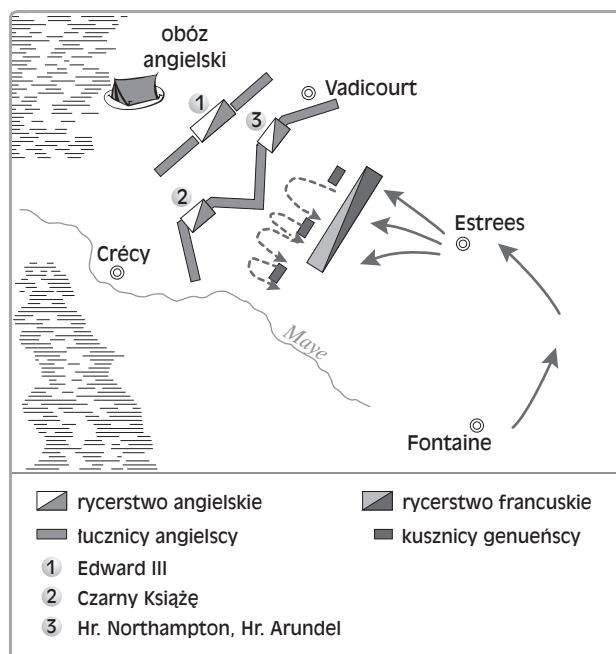
.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie papieży z okresu średniowiecza, najwcześniej panującego oznacz literą A, zaś najpóźniejszego literą B.

a)	Grzegorz VII	
b)	Innocenty III	
c)	Kalikst II	
d)	Marcin V	
e)	Urban II	

Zadanie 7. (1 pkt)

Rozstrzygnij, który z zakonów miał charakter kaznodziejski, a który został założony w okresie reformacji. Przy nazwach dwóch zakonów wstaw literę K (zakon kaznodziejski) lub R (powstał w czasie reformacji). Znakiem X oznacz ten z wymienionych w tabeli zakonów, który powstał jako pierwszy.

	Zakon	Odpowiedź
a)	cystersi	
b)	dominikanie	
c)	jezuici	
d)	benedyktyni	
e)	templariusze	

Zadanie 8. (1 pkt)

Zapoznaj się z ilustracją i zaznacz autora zamieszczonego obrazu.

- a) Bernardo Bellotto
- b) Peter Rubens
- c) Rafael Santi
- d) Leonardo da Vinci
- e) Rembrandt van Rijn

Zadanie 9. (1 pkt)

Wśród wymienionych niżej postaci i pojęć zaznacz trzy, które wiążą się z wojną domową w Anglii w XVII w.

- a) Lord protektor
- b) Akt supremacji
- c) Henryk VIII
- d) Oliver Cromwell
- e) Armia Nowego Wzoru
- f) Bostońskie picie herbaty

Zadanie 10. (2 pkt)

Zapoznaj się z tekstem i wykorzystując własną wiedzę, wykonaj polecenia.

1-mo. Wzwyż wspomniony pokój, jako wiecznemi czasy wierny, szczerzy być ma, tak też od tegoż samego momentu wszelkie z obu stron między obiema wojskami i poddanymi nieprzyjaźni ustać mają. [...] Cokolwiek zaś podczas tych wojen bądź jednej lub drugiej stronie, tak w Królestwie Polskim jako i w Prusach Książęcych, bądź każdemu osobna ich obywatelowi, od jednej lub drugiej strony krzywd, uszkodzenia, przykrości, czyli to przez gwałt i wyprawy wojskowe, czyli przez podatki, zabranie, lub insze sposoby uczyniono, to wszystko jako w wiecznym zapomnieniu pogrzebione, tak też nigdy wzniecane nie będzie. [...]

5-to. Lubo zaś Najjaś. Kurfirst i wszyscy męskiej płci następcy jego od leńskiego poddaństwa, którym dotąd Królowi i Rzpltej Polskiej obowiązani byli, i od wszystkich tych powinności, które za tym idą, uwalniają się [...].

Cyt. za: *Historia w tekstach źródłowych*, oprac. T. Maresz, K. Juszczak, Rzeszów 1997, s. 92.

a) Podaj nazwę siedemnastowiecznego traktatu, którego dotyczy tekst.

.....

b) Wyjaśnij, dlaczego Rzeczpospolita podpisała ten traktat ze swoim lennikiem.

.....

.....

.....

Zadanie 11. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie wydarzenia z okresu rewolucji francuskiej. Najwcześniejsze wydarzenie oznacz literą A, zaś najpóźniejsze literą B.

a)	Koniec rządów Dyrektoriatu	
b)	Ogłoszenie Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela	
c)	Przejęcie władzy przez jakobinów	
d)	Wprowadzenie republiki w miejsce monarchii	
e)	Zgilotynowanie Ludwika XVI	

Zadanie 12. (2 pkt)

Zapoznaj się z tekstem i wykorzystując własną wiedzę, wykonaj polecenia.

Art. 4. J.C.M. Cesarz Austrii uznaje rozwiązanie dotychczasowego Związku Niemieckiego i wyraża swoją zgodę na utworzenie nowych Niemiec bez współudziału cesarskiego państwa austriackiego. [...]

Art. 5. J.C.M. Cesarz Austrii przenosi na J.C.M. Króla Prus wszystkie prawa w stosunku do księstw Szlezwiku i Holsztynu [...].

Cyt. za: *Wiek XIX w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2001, s. 264–265.

a) Podaj, jak nazywał się nowy niemiecki twór państwowy bez współudziału cesarskiego państwa austriackiego, utworzony po podpisaniu zacytowanego traktatu.

.....

b) Na podstawie tekstu i własnej wiedzy wymień dwa państwa, które odniosły korzyści z podpisania traktatu.

.....

Zadanie 13. (1 pkt)

Zapoznaj się podanymi informacjami i podaj imię oraz nazwisko scharakteryzowanej postaci.

Dziewiętnastowieczny polski przemysłowiec i działacz społeczny z ziem polskich pod zaborem pruskim. Po studiach językoznawczych pracował jako nauczyciel gimnazjum. Zwolniony przez władze, zajął się handlem narzędziami rolniczymi, następnie założył fabrykę narzędzi i maszyn rolniczych w Poznaniu. Działalność społeczną prowadził razem z między innymi Karolem Marcin-

kowskim. Organizował wraz z nim prace Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Odgrywał również ważną rolę w Towarzystwie Przemysłowym i Centralnym Towarzystwie Gospodarczym. Był także dziennikarzem, publikował w „Gazecie Polskiej” i „Gońcu Polskim”.

Zadanie 14. (2 pkt)

Przeanalizuj ilustrację ukazującą front British Museum w Londynie, a następnie wykorzystując własną wiedzę, wykonaj polecenia.

a) Podaj nazwę stylu architektonicznego, w jakim wzniesiono ukazany na zdjęciu budynek.

b) Podaj nazwę trójkątnego elementu architektonicznego, na który wskazuje strzałka umieszczona na fotografii.

Zadanie 15. (1 pkt)

Rozstrzygnij, które wydarzenie było jedną z przyczyn włączenia się USA do działań I wojny światowej. Postaw obok niego znak X.

	Wydarzenie	Odpowiedź
a)	Użycie przez Niemców gazów bojowych na froncie zachodnim	
b)	Opublikowanie depeszy emskiej	
c)	Zatopienie przez Niemców statku pasażerskiego „Lusitania”	

TEMAT: KONFLIKTY SPOŁECZNE NA PRZESTRZENI WIEKÓW

Część II

Analiza źródeł wiedzy historycznej (10 punktów)

Źródło A

Wiele danych wskazuje na przejściowy charakter republiki rzymskiej w pierwszym okresie jej istnienia (do połowy V w. p.n.e.). [...] Odrzucając tylko pierwszych „konsulów”, których w 509/508 r. miało być aż pięciu, a także związane z nimi legendy – można stwierdzić, że w pierwszych latach republiki plebejusze byli dopuszczeni do sprawowania najwyższego urzędu pretorów. [...] Położenie polityczne plebejuszy pogarszało się wyraźnie w „okresie przejściowym” – aż do zupełnego odsunięcia ich od zajmowania stanowisk państwowych. Równocześnie z tym procesem, dotyczącym bezpośrednio tylko elity plebejuszy [...] następowało pogorszenie sytuacji materialnej ogółu plebsu. [...] Zmuszeni do defensywy plebejusze [...] szukali nowych sposobów walki i oparcia. Formą walki stała się secesja [...].

Pierwszym osiągnięciem plebejuszy było ustanowienie funkcji trybunów plebejskich. [...] Chroniła tych obrońców plebsu osobista nietykalność, byli sacrosanti, tzn. zabicie trybuna było uważane za najcięższą zbrodnię, naruszającą wszelkie przepisy religijne.

M. Jaczynowska, *Historia starożytnego Rzymu*, Warszawa 1986, s. 49–50.

Na podstawie źródła A i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Zadanie 16. (2 pkt)

a) Wyjaśnij pojęcie „secesja”, odwołując się do przykładu z historii starożytnego Rzymu.

.....

.....

.....

b) Podaj trzy uprawnienia trybunów ludowych.

.....

.....

.....

Źródło B

Przepisy prawne przewidywały postępowanie w razie naruszenia przez wasala zobowiązań lennych. Cóż z tego, kiedy poza drogą pokojową wolno mu było zawsze dochodzić swego prawa orężnie. Nic więc dziwnego, że zalegalizowana w ten sposób wojna prywatna stała się zjawiskiem endemicznym i że w monarchii karolińskiej bez przerwy ktoś przed kimś się bronił lub też na kogoś napadał. Rzecz prosta cierpieć z tego powodu głównie bezbronni [...]. Tak więc mimo istnienia przepisów [...] ówczesne państwo feudalne przedstawiało obraz zupełnej anarchii, gdzie każdemu wolno było uciekać się do wojny, jako legalnego środka przy rozstrzyganiu wszelkiego rodzaju sporów, i gdzie tylko silni mogli liczyć na poszanowanie swoich praw.

Z klęską wojen prywatnych podjął walkę Kościół, ale dopiero w początkach XI w. Ustanowiona przezeń Treuga Dei [...] [zmniejszyła] niebezpieczeństwo zagrażające bezbronnej ludności ze strony anarchicznych żywiołów feudalnych.

T. Manteuffel, *Historia powszechna. Średniowiecze*, Warszawa 1990, s. 105–106.

Na podstawie źródła B i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Zadanie 17. (2 pkt)

a) Wyjaśnij, co oznacza stwierdzenie, że w monarchii karolińskiej wojna prywatna stała się zjawiskiem endemicznym.

.....

.....

b) Scharakteryzuj sposób walki Kościoła ze zjawiskiem prywatnych wojen w średniowieczu.

.....

.....

Źródło C

Dla pełnego obrazu zmian w strukturze społecznej miasta trzeba [...] poruszyć sprawę różnych konfliktów wewnętrznych, które niewątpliwie znajdowały odbicie w życiu nie tylko społecznym, ale i gospodarczym Gdańska, zwłaszcza konflikty między radą a trzecim ordynkiem. Szczególnie znamienity był konflikt w połowie XVIII wieku. W rezultacie tych sporów, opartych o interwencję króla [...], została w pewnej części zahamowana supremacja patrycjatu, zdemokratyzowano częściowo ustroj wewnętrzny, jednocześnie uczyniono krok w kierunku przewyższenia autonomii Gdańska i silniejszego związania miasta z Rzeczypospolitą. [...]

Aby zrozumieć stosunki panujące wśród mieszkańców miasta, należy przyjrzeć się podziałowi ludności na grupy. W epoce feudalizmu panował w miastach [...] podział mieszkańców na trzy grupy: patrycjat, pospólstwo i plebs [...]. Dwie pierwsze grupy ludności otrzymywały obywatelstwo, patrycjat tzw. „wielkie”, pospólstwo „małe”, trzecia natomiast kategoria mieszkańców ogółem była pozbawiona praw obywatelskich. [...]

Obywatelstwo tzw. „wielkie” pozwalało na prowadzenie handlu tzw. dużego, natomiast „małe” upoważniało do zajmowania się rzemiosłem lub innymi zajęciami miejskimi, oprócz dużego handlu.

I. Rembowska, *Dom bogatego mieszczanina gdańskiego w II poł. XVII i w XVIII w.*, Gdańsk 1979, s. 21–23.

Na podstawie źródła C wykonaj polecenia.

Zadanie 18. (2 pkt)

a) Podaj, jaka była społeczna konsekwencja konfliktu między radą a trzecim ordynkiem w Gdańsku w XVIII w.

.....

.....

b) Wymień korzyści wynikające z posiadania miejskiego obywatelstwa w Gdańsku w XVIII w.

.....

Źródło D

Fragment edyktu króla Francji

Zabramiamy wszystkim poddanym [...] odnawiać pamięć tego [...] [wojen religijnych], zaczepiać się wzajemnie z powodu tego, co zaszło [...]; lecz mają się zachowywać i żyć razem spokojnie, jak bracia, [...], z zagrożeniem ukarania sprzeciwiających się, jako [...] burzycieli spokoju. [...]

I aby nie pozostawić żadnego powodu do zaburzeń [...] pozwalamy wyznawcom rzeczzonej religii reformowanej żyć i przebywać we wszystkich miastach i miejscach naszego królestwa i krajów nam podległych [...]. Pozwalamy [...] odprawiać w dalszym ciągu ich nabożeństwa we wszystkich miastach i miejscach nam podległych, gdzie zostały przez nich ustalone i odbywały się publicznie wiele razy [...].

Zabramiamy bardzo wyraźnie wszystkim wyznawcom rzeczzonej religii wykonywania kultu poza miejscami dozwolonymi i wyznaczonymi niniejszym edyktem. Jak również [...] na naszym dworze, [...] ani też [...] w Paryżu i na pięć mil od [...] miasta. [...].

Ogłaszamy wszystkich, którzy wyznają lub będą wyznawać rzeczoną religię, za zdolnych do dzierżenia i sprawowania wszelkich godności, urzędów i obowiązków publicznych.

Cyt. za: Wybór tekstów źródłowych z historii powszechnej (do 1789 r.), oprac. M. Stolarczyk, Rzeszów 1978.

Na podstawie źródła D i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Zadanie 19. (2 pkt)

a) Podaj nazwę cytowanego dokumentu, rok jego wystawienia i imię władcy, który go wydał.

.....

b) Podaj nazwę, jakiej używano we Francji na określenie wyznawców *rzeczzonej religii reformowanej*. Opisz własnymi słowami, jakie swobody uzyskali oni na mocy edyktu, a w jakim zakresie je ograniczono.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Źródło E

Dekret o podejrzanych

Niezwłocznie po ogłoszeniu niniejszego dekretu wszystkie osoby podejrzane, znajdujące się na terytorium Republiki, a pozostające jeszcze na wolności, zostaną aresztowane. Za podejrzanych uważa się: 1) wszystkich, którzy przez swoje postępowanie bądź stosunki, bądź wreszcie przez to, że w wypowiedziach lub pismach swoich okazali się stronnikami tyranii czy feudalizmu albo też nie-

przyjaciółmi wolności; 2) wszystkich, którzy nie będą w stanie wykazać [...] swoich źródeł dochodu i nie zdołają udowodnić, iż wypełnili powinności obywatelskie; 3) wszystkich, którym odmówiono wydania świadectwa lojalności obywatelskiej; 4) urzędników publicznych zawieszonych lub usuniętych ze stanowisk przez Konwencję Narodową lub przez jej komisarzy i nieprzywróconych do urzędu; 5) wszystkich pochodzących z byłego stanu szlacheckiego, tj. mężów, żony, ojców, matki, synów, córki, braci, siostry i agentów osób przebywających na emigracji, którzy nie okazywali stale swego przywiązania do rewolucji; 6) wszystkich, którzy wyemigrowali [...] do dnia ogłoszenia dekretu [...], choćby powrócili do kraju w terminie oznaczonym przez dekret lub wcześniej.

Cyt. za: Epoka nowożytna. Teksty źródłowe, oprac. M. Ferenc, Kraków 2001.

Na podstawie źródła E i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Zadanie 20. (2 pkt)

a) Podaj, w którym kraju i wieku wydano dokument. Nazwij wydarzenia, jakie toczyły się tam w czasie, gdy wystawiono dokument.

.....

.....

.....

b) Oceń, jakim realnym celom miał służyć dekret. Uzasadnij swoje zdanie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 21. (20 pkt)

Temat I

Temat II

Rewolucja bolszewicka w Rosji. Geneza, przebieg i skutki.

Wybieram temat:

[illegible]

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Brudnopis (*nie podlega ocenie*)